

Кур'янова Т. С.

**«СВОЇ» VS. «ЧУЖІ»:
ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНО-
ПОЛІТИЧНОЇ
АДАПТАЦІЇ МІГРАНТІВ
ІНДІЙСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ
У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ**

Статтю присвячено дослідженню та аналізу політичних аспектів міграційних процесів в Англії. В роботі також розглянуто ряд спеціальних мер, що реалізуються у відношенні до регулювання напливу великої індуської діаспори у Велику Британію. Охарактеризовано бачення міграційного питання автором.

Ключові слова: *Великобританія, міграційні потоки, індуська діаспора, мігранти, Індія.*

Постановка проблеми. Зважаючи на сучасне географічне, соціально-економічне та політичне становище, Велика Британія вважається країною, оптимальною для великої частини мігрантів з Індії. Такий активний міграційний процес провокує невдоволення корінного населення держави, а також досить помітний вплив на політичне та соціально-економічне становище. З огляду на цю проблематику, стаття пропонує аналіз адаптації мігрантів індійського походження у Великобританії та мір, які застосовуються задля регулювання їх кількості.

Актуальність наукового дослідження. Оскільки тема є відносно новою та розвивається навіть сьогодні на фоні виходу Великобританії з Європейського Союзу, існує досить мало дослідницьких робіт, що розкивають це питання. Так, в рамках аналізу автор звернувся до робіт Л. Кулік [4] та Н. Галищевої [2]. Варто зазначити, що

низька зацікавленість авторів цією проблемою не сприяє появі великої кількості публікацій із заданої тематики, тож інформація часто повторюється.

Мета статті полягає у дослідженні особливих соціально-культурних умов та заходів які створюються та реалізуються урядом Великобританії у відношенні мігрантів з Індії. Дослідницькі завдання сформулюємо наступним чином: 1) описати історичні передумови становлення відносин Великобританії та Індії; 2) визначити заходи, які вживала Великобританія як приймаюча країна; 3) проаналізувати розвиток політики соціально-політичної адаптації мігрантів у Великобританії.

Виклад основного матеріалу. Перше питання, яке необхідно розкрити стосується визначення статусу індійців у Великобританії. Британські індійці – це британці індійського походження. Ця категорія включає в себе не тільки іммігрантів безпосередньо з Індії, але й етнічних індійців, що переїхали в Сполучене Королівство з Південної і Східної Африки, Карибських островів, островів Тихого Океану та інших регіонів. Ці особи становлять найбільшу групу азійських вихідців у Британії, яка є однією з найбільших у світі громад індійської діаспори.

Найчисленніша етнічна підгрупа індійців у Великобританії – пенджабці, які складають приблизно 2/3 від загальної кількості іммігрантів в країну з південної Азії. Разом з пенджабцями з Пакистану вони налічують близько 2 млн людей і вважаються найбільшою пенджабською громадою за межами Південної Азії.

Друга за чисельністю підгрупа – гуджаратці, також утворюють найбільшу гуджаратську діаспору у світі.

У Великобританії також проживає близько півмільйона бенгальців, однак більша їх частина бере коріння з держави Бангладеш. Також серед них є значна кількість тамілів і парсів.

Згідно офіційного перепису населення індійського походження з 2001

по 2009 рік можна спостерігати наступне збільшення кількості (див. табл. 1):

Таблиця 1

Динаміка приросту кількості мігрантів з Індії у Великобританію

РІК	КІЛЬКІСТЬ ІММІГРАНТІВ
2001	1045
2002	1074
2003	1109
2004	1156
2005	1215
2006	1264
2007	1316
2008	1366400
2009	1414100

Джерело: [3]

Останній офіційний перепис населення проводився у 2011 році, згідно цієї інформації, найбільшою етнічною групою в Англії та Уельсі є азіати, причому мігранти з Індії лідирують (1,412,958 людей, що складає 2.5% від загальної популяції) (див. мал. 1).

Населення Англії та Уельсу азійського походження (етнічний склад)		
Етнічна група	кількість	%
Все населення	56,076,912	100
Азійське	4,213,513	7,5
бенгальці	447,201	0,8
китайці	393,141	0,7
індійці	1,412,958	2,5
пакистанці	1,124,511	2,0
Інші азійське походження	835,720	1,5

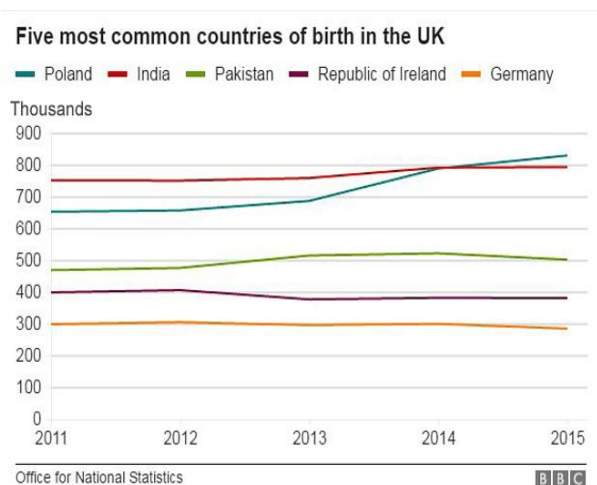
Мал. 1. Популяція мігрантів з Азії у 2011 році.

Джерело [8]

Після розпаду Британської імперії і здобуття Індією незалежності, з формуванням нових кордонів і більш жорстких міграційних правил в країнах колишньої імперії розширення індійської діаспори набуло нового масштабу і форми. До кінця ХХ ст. діаспора заявляла про себе як про впливовий економічний фактор, що змусило керівництво Індії уважніше підійти до вироблення узгодженої політики щодо діаспори та привернуло увагу фахівців в сфері міжнародних економічних відносин.

Грошові перекази індійців на батьківщину становлять близько 70 млрд доларів на рік, що перевищує обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених Індією, і щорічно додає 3,5% до ВВП Індії [2].

У 2015 році загальна чисельність індійської діаспори в світі станом на 2015 рік оцінюється в 27 млн чоловік. Індійська діаспора поступається за чисельністю лише китайській (див. Мал. 2).

Мал. 2. П'ять етнічних груп, які найчастіше народжують дітей у Великобританії

Джерело [7]

Дані британського статистичного відомства на 2016 рік показали, що серед осіб, які проживають у Великобританії, але народилися за її межами, громадян Індії вперше стало менше, ніж громадян Польщі (807 тис. індійців і 831 тис. поляків). До

2008 року в Великобританії щорічно підданими Її Величності ставали приблизно 164 тис. людей, 9% з яких були вихідцями з Індії. В даний час лідерами цього процесу стали Польща, Румунія і Болгарія. Загальна чисельність діаспори враховує громадян індійського походження, які народилися на території Сполученого Королівства, тобто з мігрантів другого, третього і четвертого поколінь. За цим показником діаспора вихідців з Індії, як і раніше залишається найбільшою в Британії. Вважається, що кількість індійців в Великобританії давно перевищила число англійців, які проживали в Індії в роки колоніального правління.

Цікаво, що дані за 2019 рік несуттєво змінилися згідно мал. 2, проте Індія знову очолила список, змістивши Польщу на друге місце [9].

Слід зазначити, що історія складних взаємовідносин мігрантів з Індії та Великобританією почалася дуже давно. У перші роки незалежності посольство Великобританії в Делі сприяло таким громадянам в отриманні британських документів і їх переселенні в Англію, але з початку 1950-х рр. обмеження були посилені, і для англо-індійців більше не робилося послаблень. Британські політики, стурбовані проблемами «кольорової міграції», в тому числі з Індії, шукали шляхи для її обмеження без шкоди ліберальному іміджу країни.

Пенджаб традиційно був постачальником мігрантів робочих спеціальностей. Штат Керала і великі міста, такі як Калькутта, Бомбей та Делі забезпечували Великобританію медичним персоналом нижчої і середньої ланок і навіть вчителями. Найчастіше у Великобританії індійські доктора, медичні сестри і вчителі займали вакантні посади у віддалених неблагополучних районах або в районах компактного проживання мігрантів. Процес став настільки масштабним і викликав настільки неоднозначну реакцію в Британії, що з'явився термін «зворотна колонізація». У

1962 р. консервативним урядом Г. Макміллана був прийнятий Закон про імміграцію в рамках Співдружності (Commonwealth Immigration Act), спрямований на обмеження міграції з Індії, Пакистану та країн Карибського басейну. Громадянам Співдружності, які мали намір переселитися до Великобританії, потрібно було мати на руках спеціальний дозвіл (ваучер) про працевлаштування, виданий Міністерством праці Великобританії. Ваучер давав його власнику право на отримання роботи на всій території Сполученого Королівства, за винятком Північної Ірландії.

Посилення імміграційного законодавства було підтримано більшістю британців. в 1965 р. уряд випустив Білу книгу з питань імміграції зі Співдружності, що стала основою політики в цій галузі не тільки для лейбористів, а й для консерваторів. Важливими нововведеннями цього документа були скасування третьої категорії ваучерів (для робітників низької кваліфікації) і скорочення кількості ваучерів для кваліфікованих робітників з 20,8 до 8,5 тис. на рік. Після прибуття на територію Великобританії мігрант тепер був зобов'язаний пройти медичний огляд, після якого владою приймалося остаточне рішення про його допуск в Сполучене королівство. Таким чином, до середини 1960-х рр. закінчилася велика хвиля міграції з Індії, пов'язана з нестачею робочих рук в Англії [6].

У наступні роки невеликий приплив мігрантів з Індії був обумовлений возз'єднанням сімей та укладенням шлюбів (в основному це було характерно для сикхських сімей з Пенджабу); крім того, мігранти прибували за квотами на кваліфіковані категорії працівників (головним чином з Гуджараті, Керали, Західної Бенгалії, Карнатаки і Пенджабу). Однак таких значних переселень з Індії, як на початку 1960-х рр., вже не було.

У березні 1968 р. британський уряд спішно прийняв другий Закон про імміграцію в рамках Співдружності,

перенаправляючи потік мігрантів до Австралії, Канади і США. За новим законом, до Великобританії могли переселитися тільки ті власники британських паспортів, чиї батьки мали такі паспорти. У підсумку в 1970-і рр. спочатку Канада, а потім США випередили Великобританію за кількістю мігрантів з Індії. Багато в чому в силу демократичних традицій Індії представники діаспори політично активні і в Великобританії.

У 2013 році віце-прем'єр Великобританії Нік Клегг запропонував посилити імміграційну політику: велике занепокоєння у британських і мміграційних служб викликають ті візитери, які легально прибувають в країну, однак залишаються в ній жити і після закінчення терміну дії візи.

Було запропоновано застава, сума якої буде варіюватися від 1 до кількох тисяч фунтів. Порядним туристам, які вчасно залишили Великобританію, гроші повернуть. Порушників не тільки позбавлять застави, а й занесуть в чорні списки візових служб. Цікаво, що заставу стягуватимуть не з усіх. Нік Клегг відмовився озвучити список країн, однак, судячи з усього, звідти виключені «білі багаті нації», а внесені держави на кшталт Пакистану, Бангладеш, Індії, а також ряд країн Близького Сходу і Африки.

Одночасно з цим планувалося підвищувати штрафи для британських роботодавців, які використовують працю нелегальних мігрантів. Проте така дискримінація викликала бурний резонанс у суспільстві та так і не була введена у використання [5].

У парламентських виборах 2015 р. брали участь 59 кандидатів індійського походження, з них 17 виступали від партії консерваторів, 14 – від лейбористів, 14 – від ліберальних демократів, 4 – від партії зелених, 3 – від Партії Незалежності Великобританії, двоє були незалежними кандидатами і по одному представляли невеликі партії, такі як Партія Молоді, Національна Партія та інші [4].

Серед питань, які затьмарюють ренесанс двосторонніх відносин сьогодні – посилення політики видачі британських віз індійським студентам. Кількість індійців, зарахованих до британських ВНЗ, стабільно росло з 2001 р., склавши до 2010 р. майже 40 тисяч. З подальшим введенням більш суворих правил видачі навчальних віз число зарахувань зменшилася вдвічі. Сьогодні за цим показником Великобританія значно поступається США, які, навпаки, зробили ставку на залучення в свої університети талановитої молоді з Індії. Зростання видачі студентських віз індійцям спостерігається і в Австралії. Індійська діаспора в США на сьогоднішній день більш ніж в 2 рази перевершує за чисельністю діаспору в Великобританії, але на відміну від Великобританії, де діаспора складалася десятиліттями, якщо не сказати століттями, в США більш ніж половина проживаючих індійців прибула після 2000 р. Здебільшого це висококваліфіковані професіонали середнього віку, в тому числі колишні студенти, які приїхали на навчання в США. Індія надає велике значення міжнародній мобільності своїх професійних кадрів і можливостям індійських студентів навчатися в найкращих університетах світу, тому питання доступності віз зберігає свою актуальність.

У лютому 2020 року уряд Великої Британії на фоні виходу з ЄС об'явив про розробку нової, більш суворої імміграційної системи, яка базується на зароблянні балів. За приблизними прогнозами вона має вступити у силу у січні 2021 року. Шанси мігрантів на отримання робочої візи різко впадуть, а щоб залишатись у країні, необхідно виконати ряд умов, обов'язкова з яких – добре володіння мовою. Робочу візу зможуть отримати лише ті мігранти, що наберуть мінімум 70 балів [1].

Деякі люди притримуються думки, що вихід Великобританії з ЄС, а також послідує за референдумом девальвація фунта стерлінгів не тільки боляче вдарить

по обсягам взаємної торгівлі між Великою Британією та Індією, але і завдасть значної шкоди двостороннім відносинам. З цим важко не погодитися. Очікується, що найсильніше можуть постраждати індійські фармацевтичні гіганти і автовиробники, для яких Великобританія була головним майданчиком для розширення присутності на європейському ринку. З іншого боку, слабкий фунт розширив можливості тим індійським підприємцям, хто обдумував можливу покупку активів в Британії. Можна припустити, що Великобританія буде з подвоєною силою агітувати Індію за подальшу лібералізацію двосторонньої торгівлі та важливим провідником її позиції будуть саме представники діаспори.

Висновки. Оскільки сьогодні у світі вкрай гостро стоїть питання утистки прав мігрантів та дискримінація за національною ознакою, уряд Великобританії не може ввести санкції, які могли б припинити потік мігрантів з певних країн, не торкнувшись при цьому потоків з «бажаних» країн. Тому зараз триває активна розробка системи накопичення балів для мігрантів, яка є більш-менш справедливою для усіх потоків мігрантів. Проте не варто й сумніватись, що Великобританія буде посилювати контроль за мігрантами з Індії.

Список використаних джерел :

1. Великобританія ужесточает миграционную политику. *Euronews.com*. 2020. URL: <https://ru.euronews.com/2020/02/19/uk-new-immigration-system>. (дата звернення 11.05.2020).
2. Галищева Н. В. Индия в мировом хозяйстве на рубеже веков: внешнеэкономические связи и внешнеэкономическая политика. М.: Буки Веди, 2013. 502 с.
3. Индийцы в Великобритании. *Wikipedia*. 2019. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Индийцы_в_Великобритании. (дата звернення 25.05.2020).

4. Кулик Л. В. Индийская диаспора в Великобритании. *Вестник МГИМО-университета*. 2017. №2 (53). С. 160–183.
5. Лондон под залог: Великобритания ужесточает иммиграционную политику. *Ежедневная деловая газета РБК*. 2013. № 53. С. 5.
6. Миграционные потоки из Индии в Великобританию. World Trade Center Moscow. 2019. URL: <https://wtcmoscow.ru/services/international-partnership/analytics/migratsionnye-potoki-iz-indii-v-velikobritaniyu/>. (дата звернення 11.05.2020).
7. Poland overtakes India as country of origin, UK migration statistics show. BBC.com. – 2016. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-37183733>. (дата звернення 1.06.2020).
8. Population of England and Wales By ethnicity. GOV.UK. 2011. URL: <https://www.ethnicity-facts-figures.service.gov.uk/uk-population-by-ethnicity/national-and-regional-populations/population-of-england-and-wales/latest#by-ethnicity>. (дата звернення – 25.05.2020)/
9. Population of the UK by country of birth and nationality: 2019. *Office for National Statistics*. 2019. URL: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/internationalmigration/bulletins/ukpopulationbycountryofbirthandnationality/2019#non-uk-populations-vary-across-the-uk>. (дата звернення 11.05.2020).

considers a number of special measures implemented in relation to the regulation of the influx of the large Hindu diaspora in the UK. The author's vision of the migration issue is described. According to the stated material of the article, we can make a conclusion that through years United Kingdom was a number one country for Indian migrants to go. However, today Great Britain is very puzzled by the large number of migrants of the Indian diaspora in their territories. Anxiety is most likely caused by the position taken by migrants in society, as well as passive and active participation in the political life of the country; Indians not only influence the results of opinion polls, but also have representation in parliament. Measures to reduce the influx of migrants from India were first introduced in 1962 through the adoption of the Commonwealth Immigration Act. The news received the greatest response in 2013, when Nick Clegg proposed strengthening immigration policies by introducing a fine for migrants from "undesirable" countries. However, the law never entered into force due to public disapproval.

Today, against the backdrop of Britain's leaving from the European Union and the closure of borders, the country plans to introduce a new system for earning points for all migrants - this not only doesn't violate the rights of Indian migrants, but will also significantly reduce their influx, starting from 2021.

Key words: *migrants, Indian diaspora, United Kingdom, migration flow, India.*

Kurianova T. S. – Student of the Faculty of International Relations, Political Science and Sociology of the Odessa I. I. Mechnikov National University

*Рекомендовано до друку –
д. політ. н, доцентом Коч С. В.*

Стаття надійшла 24.05.2020

“Own” Vs. “Others””: the Practice of Socio-Political Adaptation of Migrants of Indian Origin in the UK

This article is devoted to the study and analysis of political aspects of migration processes in England. The paper also